

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

MEDLEMSBLAD FOR HELSINGØR MUSEUMSFORENING * NR. 2 1988

SPRIT & Gamle Broderier

Nu må man ikke foranlediges til at tro, at Museumsforeningens ærværdige blad er blevet en rejsebrochure efter forsidebilledet at dømme. Forsidens motiv er såmænd hentet fra Nordre Strandvej 46, hvor der i sin tid lå en kinesisk pavillon opført af den velkendte Helsingør-familie Tvede. Anledningen til forsidebilledet, iøvrigt en akvarel malet af en fru Herløw i 1940, er, at museet er ved at lave en udstilling omkring Tvede-familien.

Et andet af museets billeder danner ramme om denne udstilling, nemlig et stort maleri af familien Lundwall, malet af J.F. Møller på landstedet Beldere i 1850-erne. En af personerne på billedet er Marie Louise Lundwall, gift Gradmann, hvis datter Elizabeth blev gift med direktør Charles Tvede, søn af grundlæggeren af Tvedes Spritfabrik i Helsingør I.L. Tvede.

Fra hende og andre af kvinderne på billedet stammer den omfattende håndarbejdssamling, som seminarielektor Eva Nielsen for nogle år siden har fået overdraget af Ellen Bartholdy, født Tvede. Eva Nielsen er gift med Kitty Tvedes gudsøn Flemming du Jardin Nielsen, der har udarbejdet en slægtstavle over familien Lundwall, hvortil en del af broderierne kan henføres.

Håndarbejderne, der omfatter brugs- og beklædningsgenstande har været i familiens eje fra 1750-erne og er en af landets største håndarbejdssamlinger i privat eje.

På særudstillingen, der er blevet til ved et samarbejde mellem museet og Eva Nielsen, kan man foruden håndarbejderne se en række genstande, fotos m.m. fra livet omkring Tvedes Spritfabrik.

Udstillingen på Bymuseet er åben daglig kl. 12-16 fra den 11.5. - 1.9.1988. Gratis adgang.

Annette Aagaard og Kirsten Aagaard

REDAKTION

Birger Mikkelsen
(ansvarsh.)

Kenno Pedersen

Lars Bjørn Madsen

Næste nummer af "Forening og Museum" udkommer i august 1988. stof til bladet er meget velkomment og bedes sendt til Bymuseet, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, senest 20 juli 1988.

-redaktionen-

INDHOLD

Kirsten Johansen:
Tibberup Skole 1751-
1796 side 3

Torben F. Olsen:
Fotodokumentation -
nutidsregistrering
..... side 8

Birger Mikkelsen:
Referat fra general-
forsamlingen
..... side 11

TIBBERUP SKOLE

1751-1796

ejer, at fæstebønder og fæstehusmænd kunne det mest elementære, hvad læsning, skrivning og regning angik. Det gjaldt ikke mindst religion, der lærte dem at være autoritetstro og underdanige tjenere for herskabet.

I 1751 lader Frue Conference Raad Inde Rostgaard (Conradine Reventfeldt) i sin gudelige omsorg et smukt skolehus opbygge efter den dertil givne donation * af salig Frøken Fridericia Conradina von der Maase af en kapital på 250 rd. til en skoleholder. Det vil sige skoleholderens løn er renter af kapitalen, og de udgør 10 rd. årlig. Der har vel været en tilhørende jordlod og en naturlieindtægt fra forældrene, men det var en ussel løn. Til Sammenligning kan nævnes, at skoleholder Gjødesen i Tikøb fik

* Fridericia Conradina von der Maase var datter af Conradine Sophi Rostgaard og ritmester von der Maase +1728. Samt datterdatter af Conference Raad Inde Rostgaard.

Frederik V lod fra 1721 oprette 240 rytterskoler på rytterdistrikterne. På Kronborg Rytterdistrikt fik det dengang meget udstrakte Tikøb Sogn tildelt 2, en i Borsholm og en i Tikøb. De opførtes 1722.

For børnene fra Mørdrup, Espergærde og Tibberup var det en vej på over en mil gennem skove og overdrev, så det kan ikke undre, at de ikke mødte jævnligt op i skolen.

Dengang var egnen her omkring - Mørdrup, Tibberup, det meste af Espergærde, Søbækhus (Somøllen) og Busserup - fæstegods under Krogerup. Og det ville så absolut være en fordel for godsets

24 rd. samt naturalier i 1742.
Over skolehusets dør opsættes
en tavle med indskriften:
Stat Skole Huus til Guds og
Rostgaards Stammes Ære,
Hvori vor ungdom skal Guds san-
de Kundskab lære.

Herfra velsignels til Gods og
Herskab gaaer,
og Frøiken von der Maass et æ-
vigt Minde faaer.

Jo, det er lydighed og underda-
nighed, den kære ungdom skal
lære!

Det er kun få skoleholderes
navne, som det har været muligt
at finde frem til. Den første,
man har kendskab til, er skole-
mester Munch, som i hvert fald
virkede i 1755 og 1756.

Fra 1763 til 1765 hedder skole-
holderen K. Rebæch. Han kendes
fra en meget svulstig og under-
danig bønsskrivelse til den høj-
ædle, højærværdige og højlærde
hr. biskop (Ludvig Harboe, bi-
skop over Sjællands stift),
højgunstige øvrighed. Det lå
dog i tiden med en sådan formu-
lering. Rebæch har påtaget sig
den liden skoletjeneste ved
Tibberups Skole på Frue Confe-
rence Raad Inde Rostgaards gods
på provst Garboes anbefaling.
Garboe var også præst i Tikøb

Kort over området.

Udsnit af målebordsblad fra 1947
1:20000

Sogn. Det har åbenbart været med løfte om, at Garboe siden ville hjælpe Rebæch til et bedre embede. Nu kan Rebæch altså ikke mere eksistere for den løn han får. For nu vægrer forældrene sig ved at skulle betale ham, for de er nemlig tvungne til at betale til den kongelige skole i Tikøb. Deres betaling erlægges i naturalier. Forældrene vil ellers gerne være fri for at sende deres børn til Tikøb, da undervisningen der ikke er meget beventd, eftersom skoleholder Gjødese er blevet for gammel.

Rebæch beder så mindelig biskoppen om at skaffe ham et andet embede, og han henviser til de 2 anbefalings skrivelser fra provst Garboe og oberstløjtnant von der Maase, som skriver på sin svigermors vegne. (Det er nu ikke hans svigermor, men hans mormor).

Hvor Rebæch får andet embede, vides ikke, men han forsvinder ud af billedet.

En af hans efterfølgere hedder Christopher Piil. Kort fortalt: Han dør 51 år gammel i 1772. Herefter hedder skoleholderen Johan Friderik Lehnert, som er en tidligere gevorben d.v.s. hvervet soldat. I 1771 er han 40 år, hans kone 50 år gammel. Det var ikke megen uddannelse, der krævedes for at være lærer,

man skulle blot kunne læse, skrive og regne.

Det er nu ikke alle af voksegenerationen, der er analfabeter på den tid.

På "Toftegaard", gård nr. 8 i Mørdrup bor fæstebonden Peder Jørgensen. Han og 2 andre får hver overrakt en bibel af provst Garboe i 1771. Biblerne er finansieret af et legat. På dette tidspunkt er Peder Jørgensen 64 år. Hans farbror og datter er også læsekyndige. Der er i denne tid interesse blandt befolkningen for børnenes skolegang.

I 1763, samme år K. Rebæch kommer som skoleholder til Tibberup Skole, er 4 mænd fra Tikøb Sogns søndre part mødt op i præstegården i Tikøb for at tale med biskoppen, der er på rundrejse. De er utilfredse med skoleholder Gjødese, der ikke mere magter at holde styr på eleverne, og dermed er undervisning af dem umulig.

Skønt provst Garboe ikke er særlig begejstret for ham, holder han åbenbart hånden over ham, for der sker ikke noget i sagen.

3 år senere i 1766 skriver de samme mænd plus yderligere 2 et brev til biskoppen, for nu er forholdene i Tikøb Skole for kritisable. "Dog have vi forhands Alderdoms Skyld tiet der-

til i nogle Aar i det Haab at Gud self skulde giøre en god Forandring herpaa", skriver de. Det gjorde Gud så omsider, for Gjødeseu døde samme år i Decem-ber 81 år gammel.

1785 nedsætter kronprins Frederik, den senere Frederik VI, Den Lille Landbokommission, der også tager sig af skoleforhold. Der planlægges oprettelse af skoler på Kronens gods i Frederiksberg og Kronborg Amter. Ved placeringen af de nye skoler må tages "i betragtning, at bønderne fordeles således til visse skoler, at vejen dertil ikke falder længere, end at børnene uden vanskelighed flittigt kan søge samme og - - at en fjerdingvej bliver det længste mål for noget barn". Det gennemføres dog først ca. et halvt århundrede senere.

Men tilbage til Tibberup Skole. Siden 1786 har skoleholderembedet været ledigt. Det er præsten, der nu hedder Fangel, som administrerer lønudbetalingen, og nu i 1792 er renterne vokset til 60Rd.. Det er de renter, som skulle udgøre lærerlønnen i de forløbne 6 år. Fangel erklærer, at "ingen delig Person har villet melde sit til dette Hunger Brød, efter at de forrige een efter den anden havde forladt det".

Han er nu i tvivl om, hvad han

skal gøre med rentepengene, og han henvender sig derfor til sin biskop, som nu hedder Balle.

Det er som nævnt i denne periode, at der planlægges skoler i amtet, og i denne forbindelse meddeler Fangel biskoppen, at Krogerup Gods' nuværende ejer Frue Kammerherreinde von der Maase (Sophie Henriette de Moltke) har sørget for, "at de fornødne Jorder er blevet udlagte til en Skole paa Godset paa et Sted, som dertil kunne eragtes beqvemest, og hvor følgelig ogsaa en Skole maae bygges".

Dette kommenterer biskop Balle med følgende ord: "Formodentligen maae dog et saadant Huus (skolehus) have forhen været til, da ellers ingen Hjelpeskole kan tænkes, at have fundet Sted, i Særdeleshed naar en fast og bestandig Skoleholder dertil var antaget".

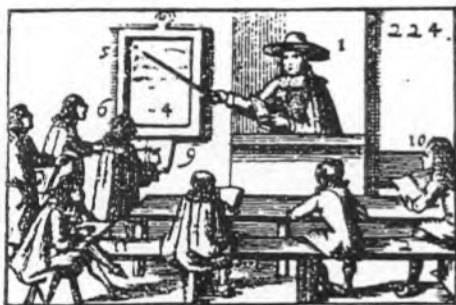
Om de opsparede renters anvendelse spørger Fangel nu:

1. Skal Tibberup Skole opbygges på Hans Majestæts bekostning, eller
2. skal godsets ejer selv lade den opbygges på egen bekostning og i så fald, må de opsparede renter anvendes her til, eller
3. må de opsparede renter lægges til kapitalen for derved

at forhøje skoleholderens løn?

Fangel nævner intet om tidligere opsparede renter, og det kunne tyde på, at embedet dog har været besat i årene 1751 - 1786.

Dette brev fra Fangel af 29. November 1792 sendes kommandovejen via provst, biskop, Rentekammeret, amtmanden, tilbage til Rentekammeret, hvis svar sendes via amtmanden til biskoppen den 4. Maj 1793.

Rentekammeret svarer, at det kun har bemyndigelse til at foranstalte nye skolers opbygelse på de kongelige godser, og det kan ikke indlade sig i sager, der vedrører en skoles indretning og opbyggelse på et privat gods.

Bliver det så til noget med skolebyggeriet på Krogerup Gods' jorder?

Jo, der bliver bygget et skolehus på 7 fag på Hovvejen på den jordlod, som i 1844 matrikuleres under nr. 14 af Mørdrup By.

I dag Hovvejen nr. 43.

Af en brandforsikringspolice af 20. December 1794 fremgår det, at vurderingssummen er 560 rd.. Til sammenligning kan nævnes, at de 9 gårde i Mørdrup samtidig assureres for beløb fra 310 - 730 rd, så Tibberup Skole har ikke været en ussel rønne. Taget har højst sandsynlig været af tegl.

Hvor skolen i 1751 byggedes er ikke sikkert fastslået, men det er ikke utænkeligt, at den har ligget samme sted. Det gamle skolehus var ikke i brug i 6 år på grund af manglende skoleholder, så det har vel været ret så forfaldent.

Imidlertid bliver det kun få år huset rummer skolen. Muligvis udkonkurreres den efterhånden af "Lerskolen", som bygges 1794 -95 i Snekkersten på Kronens Gods.

1. December 1796 er skolens dage talte. Da overdrager Krogerups ejer Friderich Anthon Adam von der Maase - til Hr. Provi-antforvalter Grønvold til evindeligt Arv og Eiendom det imellem Tibberup og Mørdrup nye opbygte Huus paa 7 Fag, Godthaab kaldet -- med tilliggende 5 Tdr. Land geometrisk Maal, samt den paa samme staaende Over og Underskov".

Siden hen gik stedet tilbage til Krogerup, men nu er det i

privat eje, og matr. nr. 14 er udstykket i flere parceller.

Kilder:

Matrikelarkivet: Koncept Kort over Mørdrup og Espergierde By-er. 1810.

Matrikelarkivet: Sogneprotokol. Niels Stenfeldt: Om Tikøb Sogn i gamle dage. 1960.

Nationalmuseet: 2. afdeling. Tikøb Sogn. Præstearkivet. 6803.

Rigsarkivet: Rentekammeret. Sjællandske Landvæsenskontor. 2482.248 Journal nr. 492.1793.

Landsarkivet: Kirkebog for Tikøb Sogn 1715 - 1780.

Sjælland Stifts Bispearkiv: Indkomne sager 1737 - 1820. Brandforsikringsprotokoller: Tikøb Sogn 1793 - 1800. 1800 - 1858. Krogerup Gods Fæsteprotokol 1764 - 1898.

Februar 1988

Kirsten Johansen
"Kærsgaard"
Mørdrupvej 98
Espergærde

FOTODOKUMENTATION -nutidsregistrering

Hvordan lever vi i vore boliger? Hvorledes bliver forskellige former for erhvervsarbejde udført?

Disse spørgsmål er noget af det Museumsforeningens arbejdsgruppe for fotodokumentation prøver at besvare, så også vore efterkommere kan få indtryk af, hvilken spænd-

ende periode vi lever i idag. Det er mangel på konkrete oplysninger om helt almindelige dagligdags ting, der gør fotoregistrering aktuel. De små detaljer, vi selv betragter som en selvfølge, kan blive vigtige brikker i det historiske puslespil, vi alle deltager i.

Er dette registreringsarbejde kun for specialister?

Svaret er nej. En god indfaldsvinkel er en historisk interesse, en lyst til at iagttagge, lytte og respektere mennesker og deres livsform. Desuden er det væsentlig at sammenholde de informationer vi bliver delagtiggjort i, så det supplerende billedmateriales værdi bliver optimalt.

Hvorledes foregår dette ar-

bejde? Hvordan finder jeg spændende emner?

For ikke at udvælge en tilfældig adresse i telefonbogen eller ved at udpege et sted på bykortet med lukkede øjne, så tænk på nogen eller noget du kender godt, har kendskab til i forvejen, det gør måske opgaven lettere, overkommelig og begrænset. Her vil jeg nævne et eksempel på en registreringsform jeg har anvendt.

ET HUS I SNEKKERSTEN

Husene i området nær havnen i Snekkersten er en spænden-

de blanding af alt lige fra gamle fiskerhuse til moderne parcelhuse. Huset jeg beskriver er vores genbos idylli-

ske velbevarede bygninger. Dokumentationens viser hvorledes der leves i disse omgivelser dags dato, samtidig med at den giver historiske tilbageblik.

Følgende punkter forsynes med korte informative oplysninger. Disse vedlægges negative/fotografier der viser huset udefra samt interiør og et par af husets beboere:

Adresse, mtr.nr.opførelsesår..
Ejerforhold /beboernes navn...
Evt. indflytningstidspunkt ...
Bygningsændringer med årstal..
Situationsplan (i dette tilfælde kopi af gammel blyants-

tegning, med angivelse af de bygninger der findes på ejendommen)...

Skitse af husets indretning med ruminddeling og indtegnede fotovinkler d.v.s. angivelse af, hvor de enkelte optagelser er fotograferet fra, samt den vinkel der viser hvor meget der er med på de enkelte billeder... Dette er nødvendigt for at lette en senere rekonstruktion. Efter endt arbejde er dette materiale givet til ejendommens ejer/beboere til gen-

Dagligstuen i huset Gydevej 4 i Snekkersten. Forf. fot.1987

nemsyn og i kopi inden arkivering på Helsingør Kommunes Museer.

Hvis man lyst til at deltage i et sådant registreringsarbejde kan man vælge den fremgangsmåde der passer en bedst. Det vigtigste er, at vi får de nutidshistoriske værdier registreret og bevaret og hertil kan Museumsforeningens Fotodokumentationsgruppe medvirke.

PS Under arbejdet med ovennævnte er fremkommet inter-

essante historiske oplysninger og effekter. Disse har tilknytning til de landliggerfamilier der boede her i sommerhalvåret og fiskerfamilierne der udlejede. Dette kun for at nævne muligheden for fornyet inspiration og interesse til at fortsætte med dette arbejde.

Torben F.Olsen, Gydestien 2
Snekkersten

Kontingentet følger nu kalenderåret

Helsingør Museumsforening holdt d. 17. marts ordinær generalforsamling på Marienlyst Slot.

Kontingentopkrævningen i Helsingør Museumsforening bliver lidt "skæv" i det næste år. Foreningens generalforsamling har nemlig vedtaget, at regnskabsåret, som hidtil er begyndt på vor "fødselsdag" i august, fremtidig skal følge kalenderåret. Konsekvensen bliver, at der til sommer vil blive opkrævet halvt kontingent for andet halvår af 1988 og derefter i januar normalt kontingent for hele 1989.

Til gengæld for denne regnskabs-

tekniske tilpasning afstod bestyrelsen fra at foreslå kontingentforhøjelse, selvom mange udgifter stiger.

Det nye regnskabsår, som museumsforeningens revision og kasserer havde ønsket, blev vedtaget enstemmigt på generalforsamlingen som torsdag d. 17. marts blev holdt på Marienlyst Slot, hvor museumspædagog Poul Korse var dirigent.

Formanden, Iakob Olrik indledte sin beretning med mindeord over foreningens kasserer, fhv. vice-

skoleinspektør Erik Gøbel, som døde i fjor. Iakob Olrik fortalte derpå om stærk aktivitet med bestyrelses- og udvalgs møder samt publikationer, og han glædede sig over stor medlemsinteresse for aktiviteter som besøget hos "Fiskerne" på Flynderupgård, byrundturen i Helsingborg og museumsquiz, julestue og Christian IV-foredrag ved Poul Korse, alle på Marienlyst Slot. Blandt aktiviteterne var også en rundgang på Helsingør kirkegård i anledning af, at museumsforeningen har påtaget sig vedligeholdelsen af det galschiøtske familiegravsted for en ti-årig periode. Iakob Olrik sagde, at bestyrelsen så nært som muligt følger bestræbelserne på at få Wiibros tidligere bryg- og malthus i Hestemøllestræde overladt til Helsingør Kommunes Museer, der har aktuelt behov for pladsen til depoter, værksteder og helst også udstilling. Det er kommunen, som forhandler om lejemål med bryghusets nuværende ejere, men museumsforeningen er klar til at gå ind i sagen, hvis det perspektivrige museumsprojekt kan fremmes. Olrik glædede sig over medlemsbladet "Forening og Museum", som bestyrelsen har besluttet at udsende i uændret udstyr i fire numre i 1988, og han oplyste, at museumsforeningen og museerne nu udgiver museernes årbog som samproduktion, så den lødige og smukke skriftrække er

sikret fortsat beståen.

I forbindelse med beretningen fortalte museumschef Kenno Pedersen om planerne for Helsingør Kommunes Museers overtagelse af Karmeliterklostret som en fjerde afdeling med klostermuseum, socialhistorisk udstilling, rum til udstillinger af kunst, kunsthåndværk og arkitektur samt andre formål. Karmeliterklostret har hidtil hørt under Justitsministeriet, men vil formentlig overgå til Kulturministeriet, som ønsker, at Helsingør Kommunes Museer skal stå for klostret - dog uden ekstra udgifter for Helsingør kommune. Kenno Pedersen, der siden Erik Gøbels død har fungeret som museumsforeningens kasserer, fremlagde regnskaberne, der viste kontingentindtægter på 46.000 kr. og et overskud på 14.800 kr. Foreningens egenkapital er nu 57.114 kr., som er nødvendig til bl.a. produktionen af årbogen, som skal tilsendes alle medlemmer.

Fra bestyrelsen var Ervin Jepsen (sekretær) og Erik Buch Vestergaard på valg, og begge blev genvalgt. Suppleanten Lone Greve Olrik er indtrådt i bestyrelsen som formand for arrangementudvalg, og som nye suppleanter valgtes sekretær Mona Christensen og postkontrollør Jens Erik Nielsen.

bm.

